

BRANISLAV JANKOVIĆ

Mačka
u
koferu

Beograd
2019.
DERETA

Nagrada
MIROSLAV DERETA

Urednik
Zoran Bognar

Žiri u sastavu:
Zoran Bognar, Jasmina Ahmetagić
i Petar V. Arbutina
na četrnaestom *Deretinom* konkursu
za neobjavljeni roman
dodelio je ovoj knjizi Nagradu
„Miroslav Dereta”
za 2019.

Uz podršku
Gradske opštine Čukarica

Copyright © ovog izdanja *DERETA*

„Uvek budi pesnik, pa čak i u prozi“

ŠARL BODLER

Ime grada iz kojeg je voz polazio nije bitno za ovu priču. Kao ni odredište. Da ne nazovemo to ciljem, ili još gore, poslednjom stanicom, jer reč *poslednja* ima taj prizvuk konačnosti, a to i nije baš najbolji način za početak romana, osim ako niste kami ili tolstoj, pa da smrću krenete u opisivanje života. Nazivi mesta iz kojih pođemo na put, kao što rekoh, a neke stvari samo zbog toga ponavljanjem dobijaju na težini – nisu važna. Postoje tek da kažemo odakle smo, ako se ne stidimo pa vešto slažemo, jer prostori umeju da nas obeleže poput gube ili grbe, ili nam pak utisnu žig na čelo poput slova srama. Pa da nakon godina lutanja (što mu dođe poput svojevrsnog nonsensa, jer šta je život nego skitnja i potraga), na stanici upitamo kada polazi voz za *tu i tu*, jer bismo tamo, o kakve li sreće, nakon sudbine prepune tumaranja, teškog rada, tuge i nekoliko veselih pijanstava, da nam umorne kosti počivaju. Kao da je rodna gruda, baš to malo parče zemlje sa nikad nezaboravljenim imenom, jedini prolaz do raja, besplatna ulaznica za spokojni, večni san.

Slično je i sa našim datumima rođenja: postanu samo brojke u dokumentima, a ako imamo sreću i u istorijskim

knjigama ili nadgrobnim spomenicima u aleji velikana. Natpis na nekoj ruševini pod zaštitom države ili uneska. Pomenute cifre pokazuju u kojem smo horoskopskom znaku rođeni i zavisno od rasporeda planeta i zvezda (za one koji veruju da je zemlja okrugla, a takvih je sve manje), dobijemo sudbinu koja se može pročitati još i na dlanu, pepelu ili u talogu kafe. Kozja creva i let ptica nepouzdati su za prorokovanje, jer koza svašta jede, a laste mnogo vrludaju, a i nestanu s jeseni odnoseći znakove i znamenja. Vremenom, a vreme je sve samo ne poštenjačina, naopaki drug i pokvareni rođak – shvatimo da su brojke koje nas obeležavaju ništa drugo do nečiji čudan smisao za humor.

Datumi ubijaju lepotu.

Ne mirišu, nisu ni hladni ni topli, nemaju ukus, čak ni zemlje ili vode. Nemi su. Ne zavijaju, niti mjauču. I zato opet ponavljam, malim slovima i tihim glasom (buka, makar to bila i muzika, zna da ispomeša misli i pretumba ideje) – imena i brojevi nisu bitni. Ali, ma koliko nevažni bili, jedino oni ostanu posle čoveka, jer ako postoji kosmička pravda, ona je u tome što svaki čovek dobije svoj raspored kuća i znakova u horoskopu – da plaše ili zbunjuju. Nekim ljudima je to dovoljno i oni nemaju prava da prigovore ovoj priči gde su ime-na ljudi i gradova ispisani malim slovima. Limene, bele table sa nazivima stanica, zagaravljene dimom i čađi, ispirane kišama i vetrovima, proklinjane i blagosiljane, u zavisnosti od toga da li čovek odlazi ili se vraća, ostaće samo metalne oznake mesta sa teško razaznatljivim pismenima na njima.

Za razliku od brodova, vozovi su bezimeni, što je i dobro, jer bi onda to kvarilo sliku o ovoj knjizi u kojoj će se svašta desiti, pa čak i ispovedati, a u ispovedanju nema imena sa velikim početnim slovima: samo glasovi (ne jači od šapata) i poneki jecaj, malo glasniji, tek da se kaže da je izgovoreno zaboletelo.

I jednog dana... (a *jednog dana* je izraz koji ništa ne kazuje i kazuje sve, pa ga nije loše držati u nekom džepu dok pišete) u jednom gradu, bilo kojem, možda čak i vašem, pouzdano je jedino da je bilo leto, jer su muškarci na železničkoj stanici brisali ozojnena čela i krišom pazuhe, a žene se hladile lepezama ili časopisima čije su naslovnice bile prekrivene informacijama o dijetama i beljenju zuba bez odlaska zubaru – počinje ova priča.

I dok su majke, sedeći na torbama, terale svoju nemirnu, od vrućine nervoznu decu da što češće piju vodu, ne dozvoljavajući im više od jednog sladoleda jer nema ništa gore nego da se leti nazebe, železničari kucali metalnim čekićima po točkovima vagona, sitni lopovi kriomice merkali ljude, lokalni pijanci nalivali se jeftinim pićem u staničnom bifeu, a mrzovoljno sunce polako zapadalo, prepuštajući mesecu njegovo parče horoskopa, jedan čovek je, čvrsto stežući dršku starog, kartonskog kofera, ojačanog gvozdenim uglovima, levom nogom stao na stepenik vagona.

Taj čovek bio sam ja.

Možda bi ovde trebalo završiti ovo poglavlje, jer prethodna rečenica deluje prilično dramatično, kao da sam u najmanju ruku u koferu imao eksploziv, što bi me odmah na početku pripovedanja smestilo u anarhiste

– nekoga ko želi da promeni svet. Ali nastavljam dalje, sve vreme misleći (bojim se da nisam u pravu, ali taj strah nikada nikoga nije sprečio da nastavi) da sam nešto zaboravio da dodam. Možda kako izgledam, šta imam na sebi... Možda da napišem ko sam ja; ljudi hoće odmah da znaju sa kim imaju posla, da se poistovete, vole ili mrze glavnog junaka. Oh, još jedna dramatična rečenica! Kako god, eto me kako podižem i desnu nogu, pa opet levu, i stupam u prolaz između dva vagona. U stvari, da budem jasniji, jer čitaoci vole jasne stvari, a ne da sad oni tu nešto razmišljaju šta je autor hteo (ionako je prošlo vreme dobrih pisaca i niko od današnjih neće postati klasik, te im je bolje da ne filozofiraju mnogo, jer vremena je malo da bismo ga trošili na razmišljanje o pročitanoj) između poslednjeg i preposlednjeg.

Prvi vagon

Na stanici sam kupio flašu vode, čokoladu koju neću pojesti i novine.

Koje želite? – pitala me je prodavačica na kiosku.

Svejedno – rekao sam. Ionako ih neću čitati.

Postoji milion stvari koje možete da uradite sa novinama: sednete na prljavo sedište, obrišete cipele, uvi-jete nešto, napravite rupu u njima pa špijunirate ljude, prebrišete stakla na prozorima, iskoristite ih kao raz-menu, stupite sa nekim u razgovor pozajmljujući mu ih, prekinete razgovor praveći se da čitate. A možete i da ih zaista čitate, rizikujući nezadovoljstvo, nervozu ili lupanje srca zbog loših vesti. U novinama su najutešnije umrlice: nema vašeg lica među njima, a to zna i te kako da obrađuje i razveseli sumornog ili zbog nečeg tužnog čoveka.

Tek postavljena kompozicija imala je, koliko sam mogao da prebrojim u onoj gužvi kada vas guraju, ne dozvoljavajući vam dobar balans, pa ni precizan pogled, četiri vagona. Sačekao sam da se oni najnestrpljiviji ukr-caju, smanjujući rizik od gaženja i guranja. Uvek ima ljudi koji nekako uplašeno i sa jako brzim otkučajima

srca, kao u ptice ili bolesnika od groznice, kidišu na vrata. Bilo koja vrata – u autobusu, čekaonici, bioskopu ili vozu, kao da se iza njih kriju sreća i bogatstvo, a tamo je samo stara stolica, uglavnom bez jednog nogara, sa iscepanim sicem ili zalepljenom žvakom po sredini. Različiti ljudi, te različite i sreće. Neki dobiju hromu ili pocepanu sreću. Neki ostanu ulepljenih pantalona. Posle kukaju kako bi im život bio drugačiji samo da su bili malo brži ili da nisu seli baš na to mesto. Iz iskustva, ako se tako može nazvati nekoliko mojih odlazaka i dolazaka vozom, primetio sam da ti leteći holandani, bezlične aveti sa prtljagom (kako sam ih nazvao u trenutku besa i nervoze, čemu inače nisam sklon), ljudi su koji će u jednom trenutku ugasiti svetlo u kupeu ili zapaliti cigaretu. Ne kao čin bezobrazluka, već intime i samo njima potrebne posebne vrste zavereništva sa ostalim osobama u kupeu, računajući i vas.

Bio je ovo voz bez rezervacija i klasa, a i bilo mi je sasvim svejedno gde ću i pored koga sedeti. Mada, to i nije najpametnija odluka, jer čovek koji drži do sebe uvek mora voditi računa o društvu, pa makar to bilo i na nemogućem mestu poput voza, gde se daje carstvo za slobodno mesto. Ali mnoge stvari ne zavise od nas, a putovanje vozom jeste situacija, događaj, nametnuto stanje duha gde naši nazori i principi, karakter ili ego moraju biti žrtvovani zarad malo udobnosti i komfora, kao da će to putovanje trajati beskonačno. Vrata prvog kupea bila su skroz otvorena, a otvorena vrata mame i privlače. I primetih prazna sedišta. Blagi miris parfema obradovao mi je nos. Kokos! Vođen više čulom mirisa

nego očima, jer oči znaju da slažu, nos ne, ušao sam i pozeleo dobar dan.

Oh, koliko nalepnica na tom vašem komadu života – rekla je devojkica, gledajući kako podižem i ostavljam kofer na rešetke iznad njene glave dok sam joj, stojeći ispred nje, iz prvog reda, kao u pozorištu, pružao pogled na sebe. Ali o tim nalepticama kasnije, kada voz uhvati brzinu i izmešaju se pravi, iscrtani i napisani ljudi, jer ni život, a ni zemlja ni nebo, nisu svojina samo onoga što vidimo: izmišljeni likovi imaju ista, ako ne i veća prava, jer nastali su maštom, a ne prostim sparivanjem dvoje, možda krajnje nemaštovitih ljudi, a znamo da na početku beše ideja, pe tek onda želja i pokret.

Sigurna sam da je ta kutija, što je koferom nazivate, starija od vas – nastavila je devojkica. Iskrzana je i, može se reći, pohabana. Okovi koji je drže da se ne raspadne zarđali su, a karton, iako ojačan, počeo je da se krivi i nadima, kao da je dugo bio u vodi ili je unutra sakrivena mačka što pokušava da pobjegne.

Nisam progovarao, sedajući na mesto preko puta nje, pogledom još jednom proveravajući da li je kofer dobro namešten.

Jeste – rekao sam najzad, kao da sam da sam tek tada pronašao reči. Stariji je od mene, pa ponekad pomislim da on mene nosi, a ne ja njega, kao da je drška, u stvari, moja ruka. Kao da ja putujem sa njim, a ne on sa mnom. Toliko je *kao* u našem odnosu, da to prosto bode uši u ovakvim razgovorima. Ponekad, kada pričam o njemu, neko može da zaključi da pričam o osobi, čoveku, živom stvoru. Koliko je star ne mogu vam sa sigurnošću reći,

štaviše, možda bih i debelo slagao, jer sam ga našao u svojoj mladosti, a on i tada beše dobrano korišćen, sa razlepljenim slojevima i iscepanim skajem. Eh, sada... moja mladost. Ona nikada nije tako daleka, kao da je do malopre bila tu, samo na tren od ovog trenutka, od ovog mesta na kojem smo. Vi na sredini kupea, ja preko puta vas, do prozora. U slučajnom susretu, ako postoje slučajnosti, mada ima onih koji tvrde i glavu daju za to, da ništa na ovoj ravnoj ploči nije slučajno i bez neke naznake sudbine. Nisam toliko mlad, ako pokušavate da otkrijete moje godine. Izgledam mladoliko? To je zbog načina na koji razmišljam, a ono o čemu mislite preslikava se na vas.

A na koji način razmišljate? – pitala me je. Delujete mi da ste vedrog duha i optimista. Možda čak i duhoviti, što će me posebno obradovati, jer volim ljude koji se šale i zasmejavaju me. Priznaćete da je svet prepun tužnih osoba, a oni nisu dobro društvo koliko god zanimljivi bili. Dajem tužnog mudraca za veselu budalu.

Trenutno mislim na more – rekao sam. Na brodove i talase. Pučinu i ostrva. Ponekad na splav napravljen od stabala kokosa sa jedrom od moje iscepane bele košulje. Iako pune morske soli, oči su mi žive, te mi ne zamerite na brzim, nekad skrivenim, nekad otvorenim pogledima na vašu lepu figuru. Optimista jesam, ali ne preterano, tek da đavo ne čuje i ne pokvari mi planove i radost.

Bili smo sami u kupeu, te naš razgovor nije smetao nikome niti je iko mogao da se u njega umeša i razbije čaroliju koketiranja i pravljenja svojevrsnog eseja o prolaznosti putničkih kofera i mladosti. O moru i

brodovima. U jednom trenutku (sjajan izraz u pisanju koji odvaja sve ono do tada napisano i nagoveštava akciju, dramu ili barem preseče dosadu dotadašnjeg pripovedanja, lagajući čitaoca da iza tog izraza stoji nešto što će mu vratiti poverenje u savremenu književnost, ali avaj) ona je ustala i htela da otvori prozor. Bila je mršava i zgodna, sa dugim, tankim rukama i strukom koji je podsećao na stablo kokosa. Sasvim pristojna za nadahnuće. (Da li su veliki pisci spavali sa svojim inspiracijama? Ili im je tek mašta, bez putenosti, donosila zadovoljenje? Pogotovo u godinama kada je snaga slabina nestala, a cinizam, što je drugo ime za nemoć, zamenio brzinu i čvrstinu kukova. Oduvek sam mislio da je reći ženi da je vaša muza, bedan način da nju, naivnu ljubiteljicu knjiga, odvučete u krevet).

Nemojte! – skoro da sam viknuo. Promaja će odneti miris kokosa i brodske užadi i ovaj voz će opet mirisati na voz, što i nije za pohvalu. Pustite da se opijem vašom mirisom.

Pomalo tužna, odustala je od otvaranja prozora. Pomalo tužan podnošljiv je osećaj, čak i kod onoga koji ga je izazvao – manje griže savesti. Onda smo ćutali, što zna da bude nepodnošljivo. Zapitao sam se: šta je bolje, podnošljiva tuga ili nepodnošljivo ćutanje? Možda je htela nekome da se javi, mahne nepoznatim ljudima koji su pratili kompoziciju. Poznavao sam čoveka koji je mahao za svakim vozom.

Zašto to radiš? – pitao sam ga. Tamo nema nikog tvog.

Mašem zbog onih koji takođe nikoga nemaju –odgovorio je. Onih kojima niko neće mahati i poželeti im srećan put. Nema ništa usamljenije i tužnije od čoveka koji putuje sam. Mašem ja njima, mašu oni meni, nismo sami, iako se ne znamo. Zamisli tek tugu onih koji se poznaju, a ne pozdravljaju jedni druge – rekao je i još dugo mahao nepoznatim ljudima sve dok nije ostao poslednji čovek na peronu, a dim lokomotive nestao ka nebu, hvaleći se pticama da ga slobodno mogu nazivati oblakom.

Devojka i ja se nismo gledali, kao da postoji neka krivica između nas, pa nije ni bitno čija je. A možda tim ćutanjem krivimo sebe zbog nečega što se nije ni dogodilo, a moglo je, pa je zbog toga još strašnije, jer za događaje koji se nisu desili ne možemo naći reči opravdanja.

Za pravdanje i kajanje potreban je zločin.

Stavila je naočare sa zlatnim okvirom, iz tašne izvukla knjigu i počela da čita. Kako je knjiga dobra stvar! Svako bi trebalo da, gde god i čime putovao, nosi barem jednu knjigu sa sobom. Ne mora da je čita, neka je samo drži ispred nosa i pravi se da čita. Time zaustavlja svako dosađivanje: oni koji ne čitaju neće se usuditi da vas pitaju kakva je knjiga, poraženi i postideeni svojim neznanjem, a oni koji čitaju, izvadiće svoju knjigu i zabaviti se njome. Knjiga u torbi je poput skrivenog oružja. Mnogo je jača od novina. Pročitao sam naslov njene knjige, ali kao što sam i rekao na početku, imena nisu bitna, pa ni imena romana, jer svi su oni isti: ljubav, život, smrt. Uvek iste teme samo sa drugačijim autorima i naslovima, jednom rečju način da se ljudski ego nalepi na površinu sudbine sveta i kao takav napravi

ožiljak ili barem malo zagolica istoriju književnosti. Knjiga kao i svaka druga, osim što su na koricama ove bili njeni dugi prsti sa nalakiranim noktima. U stvari, iskreno, morao sam brzo da smislim šta ću; piljenje u saputnicu preko puta bilo je neprimereno i krajnje bezobrazno (za razliku od buljenja u gole noge, što ženama ume da prija koliko god vas proglašavali bezobraznikom i drznikom i ko zna kakvim imenima, piljenje u knjigu ili prste izaziva nervozu i tinjajući bes) bez obzira što ničega lepšeg nije bilo u ovom parčetu planete koje je na gvozdenim točkovima jurilo prugom, svojim ustaljenim koritom. Kao reka.

Šta mislite? – odjednom je upitala, sklanjajući pogled svojih krupnih očiju sa knjige, dok su joj slova i dalje treptala u zelenim zenicama. A zašto ljudi u vozovima najviše vole da sede pored prozora?

Da gledaju – rekao sam. Predele, ljude koji rade na nживama ili čekaju u kolima da se podigne rampa. Nebo, oblake, ptice. Možda ništa posebno, tek da mislima daju sliku. Ili da skrenu misli tim slikama.

A što onda i noću gledaju kroz prozor? Kada se ništa ne vidi i nema tih vaših slika, a i misli su u mraku drugačije. Nekad uplašene, nekad požudne – opet je upitala.

Traže svetlo, broje zvezde, čekaju zoru. Love snove ljudi koji poput njih ne spavaju već kroz svoja okna posmatraju ovu tamnu reku što svetluca u mraku, razmišljajući kako će i oni jednoga dana zaploviti u njoj, dok ih mirna matica nosi ka zlatnoj obali.

Vi ste pesnik?

Pisac sam.

O čemu pišete? Neka... nemojte da mi kažete. Napišite pesmu.

Rekao sam da sam pisac, teže mi idu stihovi.

Baš zato, zašto biste gledali kroz prozor vagona po suncu? Budite noćni pesnik, varajte svoju prozu kada padne mrak. Zabijte joj nož neverstva u tami. Ujutru joj se opet vratite sa rečima ljubavi ili pokajanja ako vas uhvati, jer na dlanovima imate više nežnosti nego obično; proza voli grublje pokrete, žuljeve i ožiljke.

Ima još do mraka – rekoh.

Sumrak je, neka krene prevara – nasmejala se ta žena, iscepala stranicu sa impresumom iz knjige i sa njom mi dala i olovku.

PESMA

*Ona je kao prvi zub: boli dok ne izađe.
Služi da njome progrizemo svet,
rupu kroz koju ćemo disati.
Obznanimo da smo naoružani
i da svet neće tek tako moći sa nama.*

*Prva pesma je kao druga žena:
napisana, daje nam hrabrost da
Čvršće zakoraćimo
i da prva milovanja nisu bila slučajna.
U nju smestimo sve što nikada nismo doživeli.
Ona je kao kovčeg u koji stavimo želje,
pa ih vadimo sa godinama.*

Da li je dosta? – pitao sam, kada sam završio sa čitanjem napisanog.

Još malo – zamolila je. Ima mesta na belini papira. Barem još dva stiha. Napišite velike reči sitnim slovima.

Prva pesma nikada ne dočeka jutro.

Ono bi je pretvorilo u priču.

A priče su žene koje ne vole ljubavnice.

Ako su priče napravile svet,

pesme su stvorile nebo i zvezde na njemu.

Onda sam od lista napravio pticu, otvorio prozor i pustio je u sumrak.

Mislite da će je neko naći? – sada sam ja pitao. Treba li nekom?

Prva je, vi je nikada nećete zaboraviti, a ono što ne zaboravimo nije izgubljeno, pa nema ni potrebe da ga tražimo. Treba li? Možda nekome ulepša dan, sat, barem jedan trenutak da se oseti srećnijim. I to je od poezije dovoljno. Šta bi pa više smeli da tražimo od nje, osim osmeha na kraju poslednjeg stiha? Eto, gospodine, čestitam.

Na čemu?

Postali ste pesnik.

Mislite da je jedna pesma dovoljna?

Biće ih još, otrovala sam vas mirisom kokosa. A sada me pustite da čitam.

Opet je zaronila u knjigu. Ko zna da li je stvarno čitala ili je samo htela da prekine razgovor. Naslonio sam

čelo na prljavo staklo, tamo gde je barem hiljadu njih naslonilo svoja, dremajući, prateći let ptica ili posmatrajući trk pasa što su jurili za vozovima, lajući na pospane putnike.

Ako vam se spava slobodno ugasite svetlo – rekla je. Ja mogu da čitam u mraku.

Kako to?

Ovu knjigu sam pročitala sto puta, znam svako slovo i rečenicu, sve sjaji u mom umu, svetlo mi nije potrebno.

Zašto bi neko čitao jednu istu knjigu toliko puta? – pitao sam. Toliko je dobra?

Ne znam, čitam je samo, ne osuđujem je niti ocenjujem. Isto vam je i sa životom. Da li biste prestali da živite ako je loš ili nije onakav kakav ste očekivali da bude?

Ne bih – rekao sam. Potrudio bih se da mu nađem bolju svrhu, neki cilj.

Onda shvatate.

Ne shvatam, jer lošu knjigu možete da ostavite i da se posvetite novoj.

Pa o tome i pričam – nastavila je. Pokušavam da nađem dobru stranu ove knjige. Možda ću u hiljaditom čitanju uspeti. Sve ima svoje dobro parče.

Pokušavate da opravdate pisca! – viknuo sam i počeo da drhtim. Noć je, rekoh sebi, vozovi su hladne mašine. Ali ja nemam ništa više od odeće, samo ovu šarenu košulju sa kratkim rukavima u čijem je džepu meka čokolada. Da, pokriću se novinama.

Da vam pričam o knjizi? – pitala je.

Ne želim! – rekao sam brzo. Hoću da spavam, nešto me je uplašilo, a nikakvog razloga za strah nemam.

Zora me je zatekla sklupčanog na sedištu. Mislim da sam imao groznicu, jer sam se tresao. Moje saputnice nije bilo. Mora da je promenila kupe dok sam spavao. Nije bilo ni novina. Koliko se sećam voz nigde nije stao; osetio bih da se negde zaustavio, čuo zvižduk pištaljke otpravnika, neko bi ušao da pita za mesto. Ništa. Začudilo me je da nije bilo ni konduktera da pregleda karte. Tek tada sam shvatio da ta žena nije imala nikakav prtljag. Moj kofer se mrdao. Mačka? Ili je voz naišao na rupu, te poskočio mrdajući sve u njemu. Ustao sam da se protegnem. Bandere su brzo promicale, drveće malo sporije, neki cigančići su pišali u pravcu voza, silno se zabavljajući, nije bilo oblaka. Opravdati pisca čitanjem knjige po sto puta?! Kuravte daja. Izašao bih i ja da pišam, ali nisam smeo da ostavim kofer. Jedino da zamolim one u kupeu pored da ga pričuavaju dok obavim nuždu.

Izvinite, mogu li? – upitao sam ih, otvarajući vrata.

Ako imaš poverenja u nas.

Da li mi išta drugo preostaje?

Imaš one pored, ali ti ne preporučujemo. Izgledaju opako i smrde na beli luk. Razroki su i verujemo da spavaju sa sestrama.

Brzo se vraćam – rekao sam i spustio kofer između nogu četvorice pijanih muškaraca.

Uzmi votku, operi ruke – rekao mi je jedan od njih kada sam se vratio. Tamo nema vode, cele noći pišamo. Daj ruke! Tu ti je kofer, džaba si brinuo, pijani smo ali poštteni.

Ko ste vi, čudna bratijo? Glasni ste i veseli – rekao sam i obrisao šake o košulju.

Mi smo četvorica anđela koji se vraćaju kući. Radili smo u obližnjem rudniku, pogledaj nam žuljeve i crne jezike.

Šta su anđeli radili u rudniku uglja? – pitao sam.

Išli smo da se zaprljamo, da vidimo koliko belo može biti crno. Ništa nije crnije od belog. Belo je najprljavija boja, brate naš. Veruješ li nam? Ali budi iskren.

Ne verujem – slegnuo sam ramenima.

Hajde, popij nešto sa nama. Pijan čovek lakše poveruje. I u anđele i u bolji život.

Ne bih, braćo, ništa nisam jeo, imao sam negde neku čokoladu.

Ah, čokolada, pa podeli je sa braćom, kako nas ti nazva.

Bila mi je u košulji, nema je sada. Sigurno se sva istopila, ne ostavljajući trag.

Čudan kofer, pobratime – reče najbolji od njih, plave kose i bele puti. Uh, koliko nalepnica, baš si se naputovao. Vidi, london! Sećate se londona? Šta ima još... rim, bareselona, štuttgart, peking, budimpešta. pariz se malo iscepao, vidiš ovde. Ako se kofer otvori prepolaćice berlin na pola i to neće izgledati lepo, zalepio si nalepnicu preko ključaonice.

Nemojte, braćo, da pominjete imena.

Vidiš da ih izgovaramo malim slovima, a imena su imena jer imaju veliko prvo slovo. Ma, pusti sad imena i tu čokoladu, imamo ovde negde malo tvrdog hleba i neku odvratnu salamu. Ona od koje ti se podignu desni kao u gladnog kurjaka. Grozna je i ko zna od čijeg mesa

napravljena. Pij, brate, jedi, brate. Jesi li primetio da ljudi u vozovima liče jedni na druge?

Nisam – rekao sam. Retko putujem vozom.

Liče, liče, kao da smo deo neke velike porodice. Nisu tu čista posla, pobratime. Đavo je tu umešao prste, veruj anđelima. Evo, sada da nas neko vidi, rekao bi da smo braća.

Moja kosa je crna, a koža gruba – odgovorio sam im. Vi ste plavi i posni, nežni. Ni nalik jedni drugima nismo, čak ni pijani. Možda je bolje da se vratim u svoj kupe.

Idi, brate, idi, možda svratimo ako uspemo da nađemo neku zajedničku crtu sa tobom. Smemo li?

Hvala što ste mi pričovali kofer.

Ej, čekaj, nešto si zaboravio.

Šta?

Da platiš što smo ti čuvali kofer. Mogli smo da pustimo mačku i ona da pobegne i da je nikada više ne nađeš. Da lutaš vagonima i da je mackaš, i tako doveka, a to doveka je jako dugo. Barem mi to znamo zasigurno.

Nema mačke unutra – rekao sam.

Ah, mi smo možda pijani, ali čuli smo je. Mjau, mjau, govorila je.

Znam valjda šta imam u koferu, ljudi božji.

Nismo mi ljudi, nismo, anđeli vrlji, na povratku kući. Hajde, sada plati.

Čime? Nemam puno novaca.

Pesmom.

Nisam pesnik.

Jesi jesi, videli smo sinoć pticu kako je poletela iz tvog kupea, stala na tren pored našeg prozora i otišla.

Bila je to lepa pesma... onako, ne baš najbolja, ali tako je to sa svim prvim stvarima. Hajde sada, pesma ili ništa od kofera, a možda ti od mačke napravimo salamu. Evo ti etiketa sa baltik votke i mastiljava olovka. Brzo!

PESMA

*Anđeli su me zvali bratom, a ja sam ih
kumio da mi kažu
kako se zovu mornari na flaši baltik votke.
Brate, kume, kume, brate.
Na kraju su mi rekli.
Aljoša, Ivan, Dimitrije i Smirnof.
To će te koštati dve boce i četiri rublje.
Lažete, kumovi, ovaj poslednji zaudara
na majku. Ima belu kosu i plave oči.
Nije njihov.
Smerdjakov ime je poslednjeg.
Evo vam jedna flaša i dve rublje.
Šta ti, brate, znaš o oceubistvu kad oca
nikada nisi imao?
Pijmo, kumovi, za očeve i njihove kćeri jer mi
sinovi ne zaslužujemo zdravicu.
Potopimo im brod!
Popijmo braću ubice!
Kasno je. Polomimo ogledalo.
To nije ogledalo, to su naša lica
na staklu flaše.*

Zarobljenici smo.

Ja imam majku, rekao sam i izašao iz boce.

Ne znam za ostalu rodbinu,

ali ponekad sanjam neku devojčicu

koja liči na mene.

Nije loše, stvarno nije loše. Živela tvoja mačka, pesniče! Idi sad, putuj mirno, mi smo tu, odmah pored tebe. Ako ti se opet ide u u onaj svinjac zvani toalet, u kojem moraš da se držiš za drhtave zidove dok ti kolena igraju, a ti pokušavaš da ne upišaš cipele, slobodno donesi taj kofer. Da opet vidimo po kojim si gradovima hodao, kakve začine koristio i na kojim jezicima voleo. U čijim si metroima rizikovao glavu, u kojim lukama tukao se sa makroima, gde se opijao sa secikesama i trgovcima sitne stoke. Uzdravlje!

Izašao sam iz kupea pijanih anđela i vratio se u svoj. A tamo je na mom mestu sedela devojčica iz pesme. Ona koju sam ponekada sanjao. Gledala je kroz prozor, a u rukama držala plišanog medu bez jednog oka kome je pokretela desnu šapu. Meda je mahao njivama i lugovima.

Koga vidiš, medo? – pričala je sa njim. Kome mašeš, glupi medo? Tamo nema nikoga. Livade, njive, šume, žice, jedan put, eno ga i drugi, kojim putem bi pošao, medo, glupi medo, kada svi izgledaju isto, a ti nemaš oko da izabereš pravi, i da li se pravi put bira očima ili srcem, glavom nikako, jer tvoja je čupava i glupa, šta misliš, medo, medo?

Zdravo – rekao sam.

Dete je brzo sakrilo igračku iza leđa a njeni obrazi osuše se crvenilom.

Znam te – rekla je ne okrećući se, i dalje zagledana u daljine. Sanjaš me.

Sanjam te. Hoćeš čokoladu, siguran sam da je tu negde?

Medo, hoćeš li čokoladu, pita ovaj čika? Nećeš? Neće meda, neću ni ja. A i ti tvoji snovi... znaš... nekako su kratki. Zašto duže ne spavaš, onda bih i ja duže postojala? I sada pokušavam da shvatim... jesi li sebičan ili loš? A možda ti se jednostavno ti snovi ne sviđaju.

Otkud ti ovde? – pitao sam je. Kako si uspela da izađeš iz mojih snova?

Uopšte nisam ni izašla, nego si ti toliko pijan da ti se mešaju java i nejava.

Nisam liznuo votku, a i voz je stvaran – pobunio sam se.

U svakom snu ponešto je stvarno, izistinski, nekobajagi, pravo – odgovorila mi je.

Medu nikada nisam sanjao, otkud on ovde?

Našla sam ga ispod sedišta, nije moj. Neko dete ga je nekada zaboravilo, bacilo, ostavilo, ispustilo. Jesi li primetio da nema jedno oko?

Jesam. Zašto si ga sakrila?

Ne znam. Mene u stvari plaše ljudi, pa sam se uplašila tvojim dolaskom. Nekako si me iznenadio, zamislila sam se.

Nisi se zamislila, pričala si sa medom.

U pravu si, ja sam pričala, ali se meda zamislio, gledao je tako zamišljen kroz prozor.

Ali ovo je san. Zašto..? – prozbiorih i dalje se klateći na vratima kupea. Bilo mi je muka.

Ma, prestani više sa tim zašto! – brecnula se i prekrstila ruke. Napućila je usta i tek tada me je prvi put pogledala. Kratiš snove, piješ sa anđelima, postavljaš glupa pitanja, baš si neki dosadan čovek, uh. Dođi, medo, nastavimo da gledamo kroz ovo staklo zamrljano čelom nekog ko je proveo noć hladeći ga. I plav ti je jezik i smešan si.

To je od olovke, pisao sam pesmu.

Znam, nisam dete.

Jesi.

Koliko godina me već sanjaš?

Skoro četrdeset.

Pa, kako onda mogu biti dete? Samo ličim na dete. Možda sam i starija od tebe.

Ponašaš se kao dete, pućiš se, duriš i pričaš sa igračkama.

A šta bi trebalo? Da pijem sa rusima? Ili da kao loli-ta zavodim bradonje u trećem kupeu, one sa krvavim očima, što spavaju sa sestrama? Znaš, za razliku od dece, junaka knjiga, mi iz snova možemo da sazrimo. Zarobljeni vašim umovima, doduše, ali zajedno sa vama odrastamo. Ona prava ja, ona koju u stvari sanjaš, što ti se urezala u sećanje, pa si je onda, da ti bude lakše, prebacio u snove, ona je porasla odavno, možda više i nije živa. Da si je ikada više sreo ja bih nestala, ovako... ne znam šta da ti kažem. Medo! Šta da kažemo ovom čiki

koji nas je jednom sreo na plaži i zaljubio se? Bio je mali kao i mi, sladak dečko sa mršavim nogama i rukama.

Moram da legnem, muka mi je – rekao sam.

Legni, legni, sve ti se ispomešalo. Tiho, medo, pst. Mali bi dečko sa smešnom kosom da spava.

Ali moj stomak nije mi dozvolio da legnem. Okrenuo sam se i brzo izašavši iz kupea otvorio prozor u hodniku. Mornari sa broda na flaši baltik votke vikali su, leteći kroz vazduh, izbačeni iz mog želuca. Glas im se, zbog brzine voza, odmah gubio i nisam uspevao da ih dobro čujem. Mislim da su psovali. Pošiel nahui. Eb svoju mat. Ljudi na drugim prozorima u hodniku voza, oni što puše: žena sa velikom zadnjicom, neki podlac za zlobnim očima, sigurno lopov ili svodnik, i vojnik sa štakama – gledali su me sa prezirom i pljuvali.

Pu, đubre jedno!

Pesnik?

Pa, da, samo oni mogu tako da se ponašaju.

Nisam pesnik, ja sam pisac! – pokušavao sam da viknem između dva juriša votke koja me je napadala i sa zemlje i sa neba.

Svaki pesnik pije – rekla je guzata žena i nasmejala se čoveku sa sitnim očima kao da su zaverenici.

Vratio sam se u kupe, teturajući se poput klovna. Unutra nije bilo ni devojčice, samo je meda sa jednim okom šapom pokazivao na prozor. Ne mogu da povraćam kroz dva prozora, time bih priznao pijanstvo. Ovakomogu da se vadim da mi je bilo muka; da je čokolada u stvari bila šećerna tabla, a lešnici ko zna šta, ne mogu sada da se setim ničeg što bi ličilo na njih, bilo

otrovno ili loše. Seo sam pored medveda i zagrlio ga. Eh, medo, medo. Nikada nemoj da budeš u društvu anđela dok piju. Onda sam pao pored igračke i zaspao. Nikoga nisam sanjao. Kada sam se probudio (da nema reči *kada, koji, kao*, književnost bi prestala da postoji, jer to su tri najvažnije... dobro ne baš najvažnije, ali veoma bitne reči, doduše pesnicima ne toliko značajne, jer njima i ne treba veliki fond, *sunce, maj, zagrljaj, duša, srce, livada i more*), osećao sam se odlično, ali mi je nešto govorilo da moram da promenim kupe.

Menjanje kupea poželjno je iz više razloga. Da li će stavljanje tih razloga pod redne brojeve uticati na to da neko kaže: ovo je čudna knjiga i čudni su i ovaj čovek i ovaj voz koji on svojata, a zasigurno nije njegov, jer neko može imati brod ili avion, ali voz nikako? I šta je uostalom čudna knjiga? Ona koju ne razumemo (dosadna i bez akcije, sa junacima koji ni sebe ne razumeju, a pisac očekuje da ih čitaoci shvate, što, mora se priznati, deluje jako samoljubivo i egocentrično) ili ona gde se vode neki blesavi razgovori i gde mačke šetaju vagonima, devojčice snovima a medvedi se kriju ispod masnih sedišta? Neka sa predugim rečenicama gde autor pominje markesa i saramaga, želeći da opravda dužinu svojih misli, a te misli su nalik šinama po kojima se kreće voz: ne vidi im se kraj. Da li autor mora biti čudan da bi napisao čudnu knjigu? Zašto nema ludih knjiga? To bi bilo u redu. Lud čovek, pa luda i knjiga. Lakše je primetiti ludog od čudnog. Danas svakog čudnog proglase i ludim, što nije pošteno prema čudima. Zamislite sveštenika koji kaže: čudo, ljudi, čudo! I nekog koji kaže:

ludo, ljudi, ludo! isus je podigao lazara iz mrtvih! Zar to nije ludo?! Ili zamislite da neko kaže: ludi su putevi gospodnji. Nije fer. Ali kako god, staviću redne brojeve, pa neka me i nazovu ludim. Ako sam mogao da pišem pesme mogu i brojeve, a možda ću kasnije staviti i neke crteže ili tekst na nekom izmišljenom jeziku da bih zbunio čitaoce ili da bi rekli: uuu, kakav pisac, kako ga nije mrzelo sve to da smišlja? Da se mi vratimo na problem, u stvari pitanje: zbog čega je poželjno menjati kupee?

Sedeo sam, onako jutarnje krmeljiv i umoran, stegnutih mišića i bolnog želuca, sav nekako zgužvan, ali ponavljam, lepo raspoložen, lica zagnjurenog u šake, kao neko koga ne žele da vide kako se smeje ili igra žmurke i smišljao (sve zarad razbijanja kompozicije, a da me neko pita zbog čega, ne bih znao da kažem, ali mi se sviđa, a to je sasvim dovoljan razlog da tako uradim) zašto bih izašao iz praznog kupea i potražio mesta za sebe i svoj kofer negde gde jedu beo luk, nutkaju vas batakom ili se izuju i podignu stopala sa čukljevima i obaveznom rupom na čarapi (markes saramago marques saramago...) i stavio sebe u položaj nesrećnika koji stešnjen kao arapi u kombiju, razmišlja koliko će još kilometara njegova bešika moći da izdrži. Nikakav poseban razlog nisam imao, ali u ovom kupeu osećao sam se nekako nepoželjan. (O bože! Kako ovaj tip izmišlja i umišlja. Nepoželjan u praznom kupeu?) Spustio sam kofer, prešao širokougaonim pogledom po prostoriji da vidim nisam li nešto zaboravio, jer imam taj nesrećni običaj što me stavlja u isti koš sa senilnim penzionerima, ženama u klimaksu i neodgovornim balavcima, i

MAČKA U KOFERU

povukao vrata u stranu. Odlučio sam! Neću promeniti samo kupe, promeniću ceo vagon. Bez rednih brojeva i suvišnih objašnjenja.

Sadržaj

Prvi vagon	11
Prolazak kroz prvi vagon	32
Između dva vagona	53
Prolazak kroz drugi vagon	62
Na stanici	91
Prolazak kroz treći vagon	116
Prolazak kroz četvrti vagon	135

Branislav Janković
MAČKA U KOFERU

Za izdavača
Dijana Dereta

Lektura i korektura
Smilja Bogdanović

Likovno-grafička oprema
Marina Slavković

Prvo *DERETINO* izdanje

ISBN 978-86-6457-274-3

Tiraž
1000 primeraka

Beograd 2019.

Izdavač / Štampa / Plasman
DERETA doo

Vladimira Rolovića 94a, 11030 Beograd

tel./faks: 011/ 23 99 077; 23 99 078

www.dereta.rs

Knjižara *DERETA*

Knez Mihailova 46, tel.: 011/ 26 27 934, 30 33 503

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.163.41-31

ЈАНКОВИЋ, Бранислав, 1969–

Маčka u koferu / Branislav Janković. – 1. Deretino
izd. – Beograd : Dereta, 2019 (Beograd : Dereta). –
160 str. ; 21 cm

Tiraž 1.000. – Nagrada "Miroslav Dereta" za 2019.
--> spored. nasl. str.

ISBN 978-86-6457-274-3

COBISS.SR-ID 280019980